

Szegedi műgyűjtő családok

**Telefunken, Siemens, Eka,
Standard, Philips, Orion**

Raktáramon minden megvan.

Részletre is jól, olcsón

Mindez pedig igaz, nem vice.

Arusítója:

Markovics
Tisza Lajos-krt. 44.
Telefon: 30-20.

tekintjük, hogy öt éhes szájat köll be-
tönni vele...

— Hol szerzik a gyékényt?
— Az uram most volt oda hat hé-
tig gyékényt szedni Algyó, meg Sán-
dorfalva határában. Reméljük, hogy
elég lesz egész télen...

A 4 éves Annuska meg 74 éves nagyanyja

Olyan házat keresünk, ahol még
gyékényszőnyeget fonnak. Régebben
ugyanis a szatyor, meg a gyékénysző-
nyeg képezte a tápéi iparművészet
termékeit. Ma már előtérbe nyomult
a gyékényszirma. Azért még akad
olyan ház, ahol szép hosszú, erős gyé-
kényszőnyegek készülnek a kifeszített
farámákon. Inkább öregasszonyok,
meg kisgyermek munkája ez ma
már. Akiknek gyenge keze nem bírja
az erősebb, csizmának való gyékény-
fonatát, azok művelik a régi
gyékényfonást.

A Domonkos-háznál hatalmas gyé-
kényszőnyegek díszítik az udvart, a
ház falát, a kerítést. Az egyik szobá-
ban két érdekes munkás dolgozik
egy kifeszített faráma mellett. Nagy-
anya és unokája. Domonkos András-
né és a parányi, alig 4 éves Domon-
kos Annuska. Az öregasszony a rá-
mán belül a földön kuporog, vékony
testét körülölelik a gyékényszőnyegek
és ráncos ujjai, mint hatalmas szita-
kötők repkednek a ráma fölött. Bo-
szorkányos gyorsasággal sző. A kis-
leány meg a ráma másik végénél ül
és apró kacsóival szorgalmasan so-
dorja a kemény gyékényfonalat. Na-
ponta 10-20 métert is megsodor. Már
egy esztendeje dolgozik s még nincsen
összesen 4 éves...

— Az úgy vót — meséli a nagy-
anya —, hogy senki sem tanította.
Egyszer csak észrevöttük, hogy dol-
gozgat már...

— Hát a néni dióta dolgozik?
— 74 éves vagyok — motyogja —
s dolgozom, amióta az eszömet tu-
dom, mindóta...

Naponta két darab 2 méter hosszú
s egy méter széles szőnyeget megszö-
.

— Mikor vót utoljára a piacon, a
városban?

— A múlt évben vótam a havibü-
csún. Az idén már nem vótam... Pi-
acra nem járok régóta...

— És szorgalmas öreg keze tovább
repked a ráma fölött, mint az örök
magyar munka csodálatos szimbólu-
ma...

Estébe hajlott már a nap, amikor
elbúcsúztunk az ősfalu minden gond-
jától, régi emlékeitől és szép tanításá-
tól. Valamennyien érdekes élmények-
kel gazdagabban róttuk végig a poros
töltést a villamosvégállomásig. A ma-
gyar élet titkát lestük el a tápéi ő-
faluban.

CSANYI PIROSKA

Haller Dundi!

Utolsó telefonon ígért le-
vél nem érkezett meg.
Eléggy nyugtalan vagyok.
Mikor látom? Kérek sür-
gonyt, levelet. 26

(A Délmagyarország munkatársá-
tól) Szeged nem a műgyűjtők városa.
Városunkban, mint a legtöbb magyar
— de különösen alföldi városban —
elhanyagolt igény a műtárgyak sze-
retete. Ha visszamegyünk az időben
pár évtizedet és széttekintünk Szeged
tehetősebb családjainak házatáján,
művészetet alig-alig találunk. A laká-
sok falain szórványosan található ké-
pek exportált gyenge színnyomatok,
a szobrok, ha egyáltalán található,
értéktelen gipsz tömegmunkák, ame-
lyekkel házáló taliánok kucshérez-
ték végig a századeleji időket. Elgon-
dolkodik az ember azon, hogy a régi
békevilágnak nehezen megkeresett, de
nagyértékű, nagy vásárlóerejű arany-
valufáját mire is költötték őseink. A
szellemi életnek kevés nyomát találjuk
a régebbi időkben is. Még a polgári
jólét kifejezőjével, az örökölt ezüst
használati tárgyakkal, ékszerekkel is
nagyon szórványosan találkozunk.
Egykori könyvtárakra következtet-
hetünk némely antikváriusnál itt-ott
felbukkanó megsárgult foszladozó
könyvekből, amelyeket a nagy árviz-
ben összeomlott városon keresztül
hőmpölyög Tisza szórt szertesztét. Az
árvíz elég kényelmes magyarázata a
műtárgyak elkallódásának és pusztu-
lásának. Az árvíz előtti Szeged sok
uri háza vályog építmény volt csupán
s a nagy hírtelenséggel jött veszély
nem engedett időt az ingóságok men-
tésére. Amikor visszajöhettek a kör-
nyékre menekült családok, házaiknak
már csak romjait találták, ingóságait-
kat pedig elmosta, tönkretette a víz,
vagy széthordták a nagy katasztrófák
oly gyakori követői, a fosztogatók
hiéna serege.

— Hogy a jómód vagy a viselt ma-
gasabb hivatal szellemi színvonalat
követelt, annak szórványos nyomait
megtaláljuk muzeumunkban, de nem
következtethetünk belőle általánosabb
igényre. Tudunk arról, hogy a múlt
század elején élt Szegeden szegedi
születésű festő, akinek jövedelmzett
is munkája. Feltehető tehát, hogy ha
a művészet minden formája nem is
volt keresett, az arcképfestés bizo-
nyos körök kívánsága volt. Ennek el-
lenére is nagyon ritkán találunk 'sze-
gedi családoknál' múlt századi arcké-
peket. Magyarán ismét csak az
árvíz rombolást fogadhatjuk el.

Az árvíz pusztulásból újra eledő
Szeged nagyarányú építkezésbe kez-
dett. Ez az idő egybeesik hazai művé-
szetünk virágzó korával, de mégsem
épül az épülő várossal együtt a szel-
lemi igény. Előlről kezdődött az élet,
a vagyongyűjtés. Rövidesen felle-
dült a város gazdasági élete is s a
századfordulóban virágzott ismét a
jólét. A város mint hatóság tudomást
szerzett már a fővárosban nagy lép-
tekkel előrehaladó művészeti életről.
Pár ösztöndíj létesítésével, kiállítások
kezdeményezésével igyekezett fejlesz-
teni a városi igényt. Az olajnyomatok
és a gipsz szobrok korát, Nyilas-
nak s társainak európai színvonalon
mozgó művészete zárta le véglegesen.
Ebben az időben kerülnek a szobák
falára művészi képek. Sajnos az izlést
nem irányította sem a hagyomány,
sem a tudás. A régi családok árvíz
előtti igényét (ha egyáltalán
igényről beszélhetünk) képviselő tag-
jai lassankint elhaltak, az újabb ge-
neráció pedig már nem ismerte a ré-
gi és még nem ismerte az új szellemi
áramlatokat. Nagy hibája volt a vá-
rosi polgároknak a világlátás, utazás
iránti ellenszenv. Természetesen hoz-
zájárult ehhez a közlekedési lehetőség
nehézsége is, mégis a nagyfokú al-
földi kényelemszeretet, nemkevésbé a
közöny volt az oka, hogy nem vágy-
tak idegen tájak, szellemi frissülés
felé. Ez magyarázza azt is, hogy Nyil-
lasyék feltűnésével sem az európai
kulturát igényelték, hanem a kézzel
festett szobadísz. Szégyelltek már fa-
laikon a nyomdatermékeket, de áldo-
zatot nem szívesen hoztak mago-
sabbrendű művészetért. Gyűjtési kedv
alig-alig mutatkozott. Még mindig tu-

kább érdekelte a jó szegedieket egy-
egy pipatórium szakszerű összeállítá-
sa, füstölő — képzelt — remekművek
gyűjtése, amely a gyönyörködöt(?)
hatásokon túl, az akkori idők kifejelet
gasztronómiai igényeinek nélkülözhe-
tellen kelléke volt.

Szegedi műgyűjtő családok

Egyetlen nagyobbvonalu műgyűjte-
ményről tudunk a századforduló előtti
időkből. A dús gazdag földbirtokos
Kárász-család egykori gyűjteménye
ez. Az utolsó szegedi Kárász: Ká-
ráz Géza, keze alatt az örökölt gyűj-
temény muzeális méretékké bővült.
Kárász Géza globe-trotter szenvedé-
lyektől hajtvva többet tartózkodott kül-
földi világvárosokban, mint hazánk-
ban. Költekező életmódot folytatott s
élete vége felé áruba kellett bocsáta-
nia műgyűjteményének nagyrészét. A
Klauzál-tér 6. sz. alatti házában tar-
totta magyarországi lakását s mű-
gyűjteményét, de mint mondtuk, na-
gyon ritkán tartózkodott műtárgyai
körében. Életének utolsó idejét Páris-
ban töltötte, ott is halt meg. Sajnos
semmit sem tudunk arról, hogy gyűj-
teményének megmaradt tárgyai hova
kerültek. Annak emlékét is elmosta
már aaz idő, hogy milyen műtárgyak
voltak muzeumi értékei között.

A századforduló körül időben sze-
gedi műgyűjtő a táglátókörű, európer
Enyedi Lukács és fejlett izlésű fe-
lesége Zsótér Ilona. Nagy jómód-
ban éltek. Mint laptulajdonos és fő
szerkesztőnek szép jövedelme, felesé-
ge örökölt vagyona lehetővé tették
hogy nagy földet beutazzanak egy-
egy megvásárolható műtárgyért ké-
pért, szoborért. Enyedi Lukács halála
után felesége a fővárosba költözött,
később egy Nicky grófhhoz ment fe-
leségül. Gyönyörű palotát építtetett
Budán, ahol ritka értékű magánmu-
zeumot rendezett be. 1920-as években
bekövetkezett halálakor muzeumából
pár műtárgy visszakerült Szegedre
Muzeumunkban láthatók.

Tizian és Van Dick kép Szegeden

A gyűjtemény nagyobb részét el-
árverezték az örökösök. Enyedi-Zsótér-
gyűjteményben több reneszánsz és
barokk műtárgyon kívül egy állítóla-
gos Tizian kép is árverezésre ke-
rült. A világ minden tájáról Buda-
pestre gyűlt műkereskedők és műtör-
ténészek megállapítása szerint kora-
beli másolat volt a Tizian kép. Ha jól
emlékezünk, Londonban került. Az ár-
verést követő pár hónapra nagy mű-
vészeti szenzációt jelentett az egyik
angol művészeti folyóiratban megje-
lent tanulmány a magyar hagyatékból
vásárolt állítólagos Tizian másolattal
kapcsolatban.

A tanulmány írója hitelt ér-
demlően bizonyította, hogy a
kép nem másolat, hanem ere-
deti.

A másolat — amelyet eredetinek hit-
tek — a szentpétervári muzeumban
van. Vita fejlődött ki a kép körül. A
döntésről nincs értesülésünk. A nagy-
értékű Enyedi-Zsótér-gyűjtemény
szétszóródott, külföldi magángyűjtők
és muzeumok birtokába került. Sze-
ged szegényebb lett egy szellemi éle-
tet élt lelkes műgyűjtőpár életének va-
gyonokat érő szerzeményével.

Szeged társadalma eljutott a vi-
lágháborúig s az azon túli művészeti-
leg irány nélküli zavaros időkig. A
szolid szegedi vagyonoknak nagyré-
sze szertefoszlott, a mindennap su-
lyos gondjai töltötték be az élelsem-
lélet minden érdeklődését. Ebben az
időben burjáuzott fel, ma már közis
mert pesti talajból a szellemi élet
pénzre éhes kufárjainak izlést bom-
lasztó működése. Műgyűjtési szem-
pontból eredménytelenül mulik az
idő. Egész Európát mozgásra késztet
utazási láz Szeged polgárainál is je-
lentkezik a 20-as évek második felé-

ben. Végre kizozdulnak a városból.
Idegen országokon utaznak keresztül,
lassankint megismerik — ha felülete-
sen is — az európai kulturát. Az
igény növekedik. Hazai művészetünk
eközben egyre fejlődik, izmosodik,
előkelő európai pozícióra emelkedik.
Szeged családjaihoz mind több és
több igazi műtárgy kerül, de az egyet-
len begavári Back Bernát gyűjte-
ményen kívül, még mindig nem talál-
ható a városban rendszerbe foglalha-
tó igazi műgyűjtemény.

Szóba hozhatnánk Dávid Sándor
vendéglősnek szépen indult gyűjtemé-
nyét, ha ez nem került volna olyan
hamar eladásra. Gyűjteményében szé-
pen voltak képviselve németalföldi
mesterek, egy eredeti Van Dick s gyö-
nyörű korabeli Rubens másolata is
volt.

Negyven Ripl-Rónai

A háboru utáni műgyűjtemények
sorában nemcsak szegedi, de orszá-
gos viszonylatban is előkelő helyet
foglal el mori Glattfelder Gyula volt
szegedi püspök, kalocsai érsek gyűj-
teménye. Kiváló műizléssel és műtör-
ténelmet ismerő szakértelemmel válo-
gatta össze gyűjteményének egyes da-
rabjait. Főleg egyházi művekben te-
kéletes a gyűjtemény. Ezekből jöpá-
rat a néhány évvel ezelőtt Szegeden
rendezett egyházművészeti kiállításon
láthattunk.

A mai háborus légkörben kiépitett
érdekes és értékes műgyűjtemény dr.
Völgyesy Ferenc százados-orvos
gyűjtése. Közel 400 válogatott mű-
tárgyból álló kis muzeum felöleli a
múlt század végétől napjainkig, leg-
kiválóbb magyar mesterek egy-egy
darabját. Különös érdekességet jelent
Ripl Rónai művészi hagyatékának
úgyiszólván hiánytalan együttése; 46
darabból áll a Ripl Rónai gyűjtemény,
amelyek között legjobb festői idejé-
nek egy pár legjobb remeke található.
Mai modern művészetünk elharcosai
kivétel nélkül képviselik magukat a
Völgyesy gyűjteményben.

Példa lehet a fiatal százados-orvos
nemes, gyűjtő hajlama Szeged tehe-
tösebb és igényesebb polgárai részé-
re. Nem szükséges a nagy vagyon,
vagy jövedelem ahhoz, hogy izlése-
sen, műgonddal állítson össze valaki
egy-egy kisebb galériát.

A legutóbbi idők legkevésbé ke-
vező hangulatában, mint furcsa hábo-
rus tünet terjed egyre jobban a szel-
lemi színvonal keresése. Az emberek
menekülnek a mindennap gondjaitól,
szeretnék figyelmeiket elterelni a há-
boru borzalmairól, keresve keresik a
buon-retiro, ahol megpihentetik zak-
latott idegrendszerüket. Ezt a védett,
nyugalmatlan helyet ma a szellemi élet
birodalmában találjuk meg. A ma
háborujának embere a kenyér s a
cirkusz követelésben igényes s a szó-
rakozás keresésénél szellemi nivót is
követel. Nemesak a mozi — mint a
legolcsóbb szórakozás — érdeklí pol-
gárságunk széles rétegét, de a maga-
sabb rendű muzsika, a jó színház, az
irodalom s a képzőművészetek is.

Kiállításainkon rég nem látott tö-
megek fordulnak meg s olyanok is
vásárolnak, akiknek izlését eddig a
képkereskedők kétes értékű portékái
elégítették ki. A háborus idő, kultúra-
kereső atmoszférája jelenti Szegednek
a lélektani pillanatot, amely előven-
dő műgyűjtemények alapvetését képe-
zik. (t. j.)

Özv. Galotti Miksáné sz.
Hoffer Mária ugy a maga,
mint az egész rokonsága ne-
vében fájdalomtól megtört
szívvel jelenti, hogy szeret-
tett férje,

Galotti Miksa

ny. MAV felügyelő

I. hó 3-án elhunyt. Temetése
I. hó 5-én 10 órakor lesz a
zsidó temető cinterméből